

ДОПРИНОС ПРАВОСЛАВНЕ ВЈЕРОНАУКЕ ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ ПРОЦЕСУ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

Славољуб И. Лукић*
Републички педагошки завод,
Бања Лука

Апстракт: Од враћања Православне вјеронауке у школски систем Босне и Херцеговине 1991. године, па до данас, она тежи да се у потпуности интегрише у васпитно-образовни процес и допринесе његовом развоју. Према општим и посебним циљевима Православне вјеронауке ученици не уознају и усвајају само вјерске садржаје, већ се истовремено подстиче морални и културолошко-социјални развој младе личности, тј се развијају особине друштвено прихватљивих норми понашања, које их усмјеравају и оспособљавају за сљедећи сљедећи сазријевања и узрастања. Такође, општи и посебни циљеви наставе Православне вјеронауке доуноју циљеве и задатке основног васпитања и образовања на подручју Босне и Херцеговине и значајно доприносе њиховом остварењу. Кроз садржаје Православне вјеронауке остварује се корелација са наставним садржајима других предмета, тј долази до посебно „ошмењене корелације наставних садржаја“ из језика, историје, географије, биологије, музичке културе, ликовне културе итд. На овај начин подстиче се да ученик кроз знање стиже увјеравање и убјеђење, које ће довести до сиречавања и уништења неадекватног и деструктивног, тј се тради добро и корисно, што је основ за напредак једног друштва.

Кључне ријечи: Православна вјеронаука, вјероучишћ, лично свједочење, корелација.

Кратак историјски преглед развоја Православне вјеронауке у Босни и Херцеговини и уводне напомене

Као школски предмет, Православна вјеронаука се у Босни и Херцеговини под овим именом појављује званично крајем XIX вијека, док се овај предмет нешто раније, али и касније, појављује и под различи-

* s.lukic@rpz-rs.org.

тим именима као што су: Свештена историја, Православна хришћанска наука, Катихизис, *Наука о вјери и моралу* итд. У то вријеме за вјерску наставу у основним школама штампани су и посебни уџбеници. Тако је до данас сачуван и уџбеник за основне школе у Вилајету босанском из 1868. године под називом *Кратка свештена историја за основне школе*. Током анексије Босне и Херцеговине од стране Аустроугарске монархије, као и за вријеме Краљевина СХС и Југославије, настава Православне вјеронауке се изводила два пута седмично. По завршетку Другог свјетског рата вјеронаука је као предмет 1946. године изопштена из васпитно-образовног система у тадашњој Народној Републици Босни и Херцеговини (Лукић 2011, 99).

Тек школске 1991/92. године враћена је Православна вјеронаука, са остале двије конфесионалне вјеронауке, Исламском и Католичком, у школски систем тадашње Социјалистичке Републике Босне и Херцеговине, као факултативан предмет, који није улазио у просјек оцјена. Почетком грађанског рата у Босни и Херцеговини, у марту школске 1992/93. године, Православна веронаука је добила статус редовног наставног предмета са нумеричким оцјењивањем у школском систему Републике Српске. Након рата Православна вјеронаука се на подручје Федерације Босне и Херцеговине враћа у школске системе појединих кантона, паралелно са повратком прогнаног становништва. На тај начин Православна вјеронаука се прво враћа у школски систем Ливањског и Унско-санског кантона, а тек касније у остале кантоне, док још није заживјела у Босанско-подрињском кантону. Колико год да је рат омео нормалан наставни процес, ипак је Српска православна Црква покушавала да унаприједи реализацију наставе Православне вјеронауке и побољша рад вјероучитеља. Осим Српске православне Цркве и надлежне просвјетне институције су жељеле да дају свој допринос у подизању квалитета наставе Православне вјеронауке препознајући њен општи значај у васпитно-образовном процесу, као што је то примјер у већини земаља окружења и Европске заједнице, а што је препоручила и *Толедска декларација*.

Ипак, квалитет васпитања и образовања не може се сагледати само из угла једног наставног предмета, једне школе или једног наставника. Али, с друге стране, реализација сваког наставног предмета и те како може да повећа ниво укупног квалитета васпитања и образовања у једном школском систему. У том контексту треба посматрати наставу Православне вјеронауке и њен допринос квалитету васпитно-образовног процеса у Босни и Херцеговини. Међутим, у овом раду ће се информације и закључци првенствено односити на Републику Српску и основно образовање, пошто од укупног броја ученика, који су похађали Православну

вјеронауку школске 2018/19. године у основним школама Босне и Херцеговине, 74134 ученика је похађало Православну вјеронауку у Републици Српској, док је у Дистрикту Брчко похађало 2174 ученика, а свега 1027 ученика похађало је Православну вјеронауку у Федерацији Босне и Херцеговине. Број ученика за Републику Српску се односи на ученике који су похађали Православну вјеронауку према наставном плану, од другог до деветог разреда основне школе. Са друге стране Православна вјеронаука, са осталим вјеронаукама, враћена је у средњошколски систем Републике Српске школске 2018/19. године, а у првом разреду средњих школа Православну вјеронауку похађало је 8173 ученика, док је у средњим школама Федерације Босне и Херцеговине Православну вјеронауку школске 2018/19. године похађало 310 ученика.

Општи и посебни циљеви програма Православне вјеронауке

Да бисмо разумјели допринос једног предмета у једном школском систему, потребно је да дефинишемо шта је и колики је квалитет реализације истог у том васпитно-образовном процесу. Квалитет је степен до којег скуп својствених карактеристика испуњава захтјеве (ISO 9000, 2015). Дакле, својствене карактеристике сваког наставног предмета треба да достигну степен или ниво којим ће се обезбиједити квалитетан васпитно-образовни рад. За квалитетан васпитно-образовни рад, на првом мјесту, потребно је да се дефинишу општи и посебни циљеви програма, као и јасни и прецизни исходи.

Општи и посебни циљеви програма Православне вјеронауке су следећи:

- да се ученици уведу у област духовно-вјерског живота, са посебним освртом на Православну хришћанску вјеру којој припадају;
- да ученици постану добро и правилно информисани о Православној вјери у складу с њиховим духовним и интелектуалним узрастом, те да се у оквиру породице уводе у практичан хришћански живот;
- да се развија осјећај личне одговорности и обавезе, да би се могли правилно предијелити према добру и злу као основним моралним категоријама;

- да се ученици развију у самосвјесне и слободне личности, одговорне пред Богом и Црквом као духовном заједницом којој припадају;
- да се развија код ученика правилан однос према породици и друштву, према људима који другачије живе, мисле и вјерују (приредио Лукић 2016, 3).

Исходи учења из Православне вјеронауке, као и других предмета, прате опште и посебне циљеве, те прецизно дефинишу шта ученик треба да зна, разумије, анализира, али и може обављати завршетком процеса учења одређеног знањем, вјештинама и компетенцијама. Дакле, исходи учења у Православној вјеронауци дефинисани су тако да ученици упознају и усвајају основне наставне садржаје, али истовремено да утичу на оно што је у данашње вријеме посебно важно, а у великој мјери и запостављено, а то је да подстичу не само вјерски, већ и морални, те културолошко-социолошки развој младе личности.

Циљ основног васпитања и образовања у Републици Српској, који се суштински не разликује много од циљева у кантонима Федерација Босне и Херцеговине и у Дистрикту Брчко, је подстицање цјеловитог и хармоничног интелектуалног, моралног, физичког, емоционалног и социјалног развоја, самосвјесног и независног, иницијативног и одговорног ученика спремног да учи, да брани и са другим усаглашава своје ставове, способног за наставак школовања, који зна да проналази и примјењује знања, да креативно мисли и ствара.

С друге стране, задаци основног васпитања и образовања у Републици Српској су:

1. стицање знања, вјештина и способности, те формирање ставова, увјерења и система вриједности неопходних за активну укљученост у живот породице и друштва,
2. стицање и развијање кључних компетенција потребних за наставак школовања и цјеложивотно учење,
3. развијање стваралачког, креативног и критичког мишљења, те формирање свијести отворене за нове идеје и нова знања,
4. развијање и његовање основних моралних вриједности, ставова и односа, вриједности правде, истине, слободе, поштења и личне одговорности,
5. развијање свијести о припадности властитом националном и културном идентитету, језику и традицији на начин примјерен цивилизацијским тековинама,

6. разумијевање и његовање потреба за културом и очувањем националног културног наслеђа и културних добара,
7. развијање самопоуздања, самопоштовања, самоконтроле, способности препознавања својих емоција и емоција других лица,
8. развијање свијести о важности и потреби чувања сопственог здравља, здравог начина живота и физичких способности,
9. развијање еколошке свијести и свијести о потреби очувања природне и животне средине,
10. развијање комуникационих способности, толеранције, поштовања различитости и мишљења других, те његовање другарства и пријатељства,
11. оспособљавање за конструктивно рјешавање проблема и дјеловање у тиму, те стварање осјећаја за сарадњу и одговорност и
12. подстицање и развијање културне, вјерске, језичке и полне равноправности и толеранције, те емпатије према слабим, старим и немоћним лицима („Закон о основном васпитању и образовању“ 2017, 2).

Упоређујући наведене циљеве и задатке основног васпитања и образовања у Републици Српској и кантонима Федерације Босне и Херцеговине, са општим и посебним циљевима наставе Православне вјеронауке долазимо до закључка да једни друге допуњују и да циљеви наставе Православне вјеронауке значајно доприносе остварењу дефинисаних циљева и задатака основног васпитања и образовања. Но, то не значи да је сам по себи достигнут највиши ниво рада и квалитета у Православној вјеронауци, већ напротив, ово захтијева веће залагање, креативност, стално педагошко-дидактичко-методичко оспособљавање вјероучитеља у јединственом процесу наставе и васпитања, како би се испунили циљеви и остварили очекивани исходи.

Извори знања у Православној вјеронауци

Да би се достигао највиши ниво рада у Православној вјеронауци, са педагошког аспекта, потребно је да се унапређују у усавршавају првенствено извори знања у школи, а то су:

- наставни програм;
- реализација наставе и ваннаставних активности (секције, додатна настава, настава у храмовима, природи итд.);
- вјероучитељ;

- уџбеник, остала литература и наставна средства (аудио-визуелне презентације, стручне интернет странице, кабинети итд.).

Наставни програм и реализација наставе (са ваннаставним активностима) су први и најбитнији сегмент у доприносу Православне вјеронауке општем васпитно-образовном процесу. Али у реализацији наставе вјероучитељева жива ријеч ће дуго бити незамјенљива и неизоставна у наставном процесу. Нема наставе вјеронауке без живе ријечи вјероучитеља, али улога вјероучитеља није да током 45 минута држи само излагање, казивање, тј. предавање, већ да поучава и свједочи ученицима оно што излаже, како би они савладали, усвојили и примијенили наставне садржаје предвиђене наставним планом и програмом. Веома је мало, па готово да уопште и нема, наставних предмета у којима наставник треба да посвједочи својим животом наставни садржај. Дакле, врло је важно да код вјероучитеља постоји подударност између ријечи и дјела, а да својим понашањем свједочи оно о чему говори (Каменов 2012, 27). Постојање убједљивог трансфера знања, посебно *личним свједочењем*, омогућава формирање личности са интелектуалним, моралним, естетским и другим способностима. Зато вјероучитељ треба да познаје садржаје рада, али и методичке основе рада, те да прати рад и напредовање ученика кроз читав основно-школски процес, што је на један начин „привилегија“, али истовремено својеврсно оптерећење и обавеза вјероучитеља.

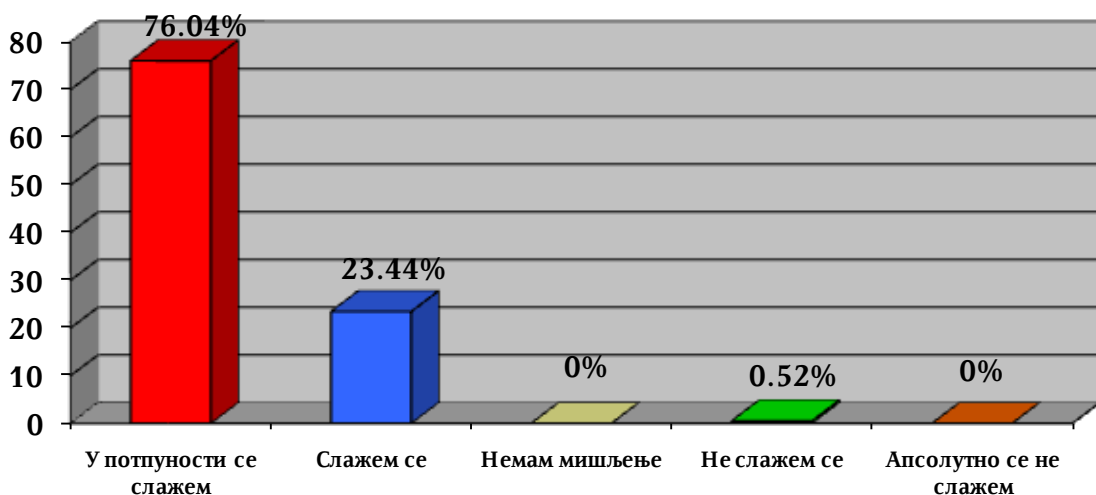
Дакле, вјероучитељ не смије да базира наставу на вербализму, већ да демонстрацију и илустрације усклади са садржајима учења, гдје се све демонстрира и илуструје ученицима, што је у настави Православне вјеронауке усклађено са добро конципираним и обрађеним интерактивним уџбеницима и радним свескама.

Уџбеник, као и остала литература, су посебно важни извори знања без којих је реализација наставе било којег предмета, па и Православне вјеронауке, неизводљива. Поред садржаја који су у уџбеницима усклађени са исходима Наставног програма, изузетна пажња усмјерена је на изглед уџбеника, тј. на његов визуелни изражај, гдје су испоштовани најважнији дидактички захтјеви код израде истих.

Стога су уџбеници Православне вјеронауке прилагођени узрасту ученика, богати илустрацијама, које допуњују писане садржаје, интересантним задацима и питањима за ученике, али и садржајима као што су: непознате ријечи и појмови, за оне који желе да знају више, занимљивости итд. А све је то урађено са циљем како би ученици лакше савладали предвиђене наставне садржаје, са више интересовања и трајнијим знањима, да се допринесе когнитивном развоју личности и

код ученика оствари интересовање за вјеронауку у наставним и ваннаставним активностима.

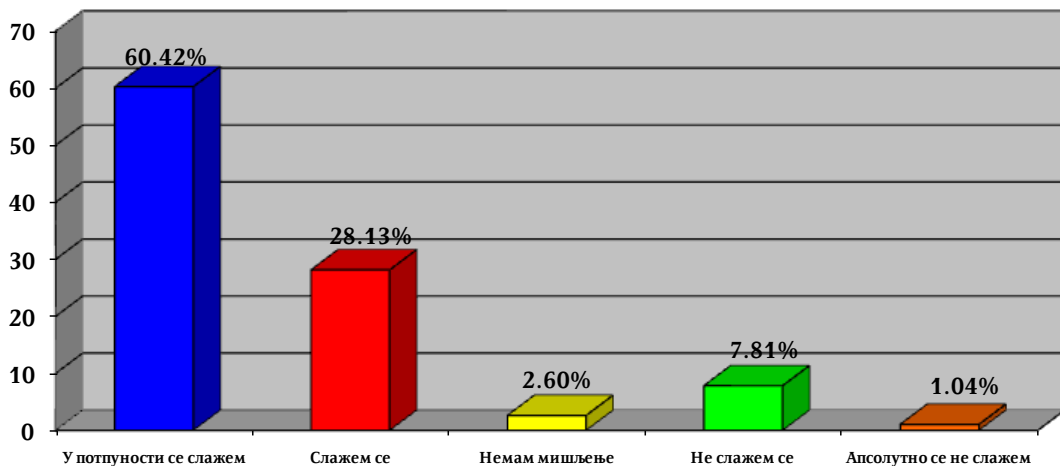
Како би се дао исти значај свим ученицима, небитно на њихове способности и сметње у развоју, израђени су 2019. године аудио-уџбеници за основну школу из Православне вјеронауке, како слабовиди и слијепи ученици не би били запостављени у изучавању овог предмета. Такође су и радне свеске, које се користе у разредној настави, допринијеле унапређењу квалитета наставе Православне вјеронауке, те су својом концепцијом и садржајем привукле интересовање многих професора разредне наставе, али и професора других предмета. Задовољство вјероучитеља увођењем радних свесака у разредној настави и потреба увођења истих у предметној настави сагледана је у „Анкети о квалитету Наставног програма, уџбеника и радних свесака из Православне вјеронауке у основној школи“ проведеној јуна 2017. године, а резултати су приказани у Графикону 1 и 2.

Графикон 1. *Задовољан/Задовољна сам увођењем радних свесака из Православне вјеронауке у наставу и оне могу да учине наставу Православне вјеронауке интересантнијом и садржајнијом*

Како можемо видјети у Графикону 1, највећи број вјероучитеља се изјаснио да се у потпуности слажу са увођењем радних свесака из

Православне вјеронауке у наставу и сагласни су да оне могу наставу Православне вјеронауке учинити интересантнијом и садржајнијом.

Графикон 2. Корисно је да радне свеске из Православне вјеронауке постоје у предметној настави

У Графикону 2 можемо уочити да се највећи број вјероучитеља (њих 88, 55%) изјаснио како је корисно да радне свеске из Православне вјеронауке постоје и у предметној настави. Занемарљив је број вјероучитеља (8,85%) који сматра да радне свеске из Православне вјеронауке нису потребне у предметној настави.

Православна вјеронаука и морално васпитање ученика

Све остале активности, као што су вјероучитељев практични рад, заједничке активности вјероучитеља и ученика, али и самосталан рад ученика, омогућавају стицање знања, формирање позитивних карактерних особина ученика, али и кооперативне способности учесника васпитно-образовног процеса. Стога се испоставља да настава Православне вјеронауке има и нарочито важну улогу у социјализацији ученика, јер ученици кроз овај предмет посебно развијају особине друштвено прихватљивих норми понашања. Вјероучитељ прати развој и социјализацију ученика, као што смо навели, кроз читаво основно вас-

питање и образовање, те има прилику да их води, усмјерава, подстиче и оспособљава за сљедећи степен сазријевања и узрастања. А основно школски период узраста је можда кључни степен у формирању зреле личности, гдје вјероучитељ уз правилан однос и искрен и предан рад може на најбољи начин да пренесе на ученика духовне, социјалне, моралне, комуникацијске и остале способности.

Кроз реализацију предмета Православне вјеронауке примарни циљ јесте да се добију одређени подаци, информације о вјери и Богу, али се подразумејева да то ученик конкретно примијени у животу. Једноставније речено, учење о вјери не може бити сведено на чињеницу и податак, већ је то искуство које треба живјети и свједочити. Дакле циљ Православне вјеронауке није само религиозна култура, није првенствено знање (интелектуално) о Богу, него живот са Богом и у Богу. Стога је донекле разумљиво тумачење да предмет Методика вјеронауке треба у доброј мери да буде „скривени курикулум (имплицитна педагогија)“, што је њено поље истраживања најближе умјетности, а методе и средства у сазнавању овог предмета су више естетичке и емотивне (Граорац 1997, 371). Владика Атанасије (Јевтић) каже: „Не смије бити само учење у учионици на часу, „пуњење главе“ одређеним знањима, свеједно вјерским или религиозним, него истовремено и оплемењивање срца, савјести и душе дјете, уз активно учешће у животу и тајнама Цркве. Потребно је, дакле, умно, срдечно, карактерно подвижничко и литургијско образовање и изграђивање деце“ (Јевтић 1998, 14). Такође, данас се многи питају о смислу и циљу свијета и живота, као и како треба да живимо у овом свијету. Вјеронаука је један од ријетких, а можда и једини школски предмет, који даје управо одговоре на та питања. Пошто човјек по својој природи није савршено биће, а ту несавршеност Бог је надокнадио слободом, стога он по својој природи има психичке тенденције које га вуку на добро и на зло. Данашњи наставни планови и програми су конципирани тако да су школски предмети углавном индиферентни према тим тенденцијама. На тај начин садржаји Православне вјеронауке пружају оптимистички поглед на свијет и живот који не може да замијени ни један други предмет или наука. Наравно, не треба очекивати да ће вјеронаука аутоматски учинити да свако зло нестане, јер православна или вјерска педагогија није техника, њени резултати су врло релативни и зависе од многих околности. У том контексту Свети Јован Кронштатски каже: „Ви учите многе стране језике, то је добро. Али тражите, прије свега, да изучите језик љубави, тај живи, најизразитији језик. Без њега сви страни језици вам доносе мало добити. Зато се трудите, тражите, поред свег спољашњег знања, да узнатрудите у том унутрашњем знању срца: у њежности, смирењу,

послушности и стрпљењу, саосјећању и спремности да помогнете, у самосавлађивању и самоодрицању, у науци — да срце очистите од свих нечистих, неистинитих и наopakих мисли, у великодушности према људским слабостима. Ако узнaпредујете у овој унутрашњој науци, онда ћете и у спољашњој науци имати пун успјех. Док, ако неко сабира знање, а недостојно живи, тај доживљује — прије назадовање, него напредовање“ (Селаври 1989, 25). Управо ове ријечи су смјернице за наставу Православне вјеронауке и педагошко-морални приступ вјероучитеља према ученицима.

Свако друштво изграђује своје концепције моралне личности, а под моралним васпитањем се подразумева организован процес формирања моралне личности, моралних особина и карактеристика ученика у школи, породици, спорту, слободним животним активностима, друштву, тј. уопште у заједници. Овдје не можемо да издвојимо изградњу моралне свијести; доживљавање моралних осјећања и оспособљавање за морално понашање, поготово у мултикултуралном и мултирелигијском друштву. Кроз морално васпитање се посебно пази на однос ученика према заједници у којој живи, однос према другим људима, религијама и културама, али и однос према самом себи, пошто ко не упозна себе, не може да разумије другога. Такође се на овај начин код ученика развијају посебне карактерне особине, што се не успијева у реализацији других предмета, а то су: вјера, повјерење, праведност, скромност, светост, поузданост, пријатељство, душебрижништво, одлучност, одважност, упорност итд. Кроз овакав приступ подстиче се код ученика да кроз знање, стиче увјеравање и убјеђење, које ће довести до спречавања и уништења онога негативног и деструктивног, гдје се гради добро и корисно, што је основ за напредак једног друштва тј. без чега једно друштво не може да опстане и напредује.

Стога је улога Православне вјеронауке у развоју моралне личности православних ученика у Босни и Херцеговини незамјенљива, а што потврђују општи и посебни циљеви програма Православне вјеронауке. Одређени предмети као што су: Познавање природе и друштва, Демократија и људска права, Васпитни рад у одјељењској заједници (ВРОЗ) и слично, у својим циљевима такође предвиђају развијање осјећаја личне одговорности и обавезе код ученика, развијање самосвјесне и слободне личности, као и развијање правилног односа према породици и друштву, према људима који другачије живе, мисле и вјерују. Али углавном се ови циљеви свде на теоријско дјеловање, без емпиријске реалности.

Током реализације Православне вјеронауке и у процесу вредновања рада ученика се такође вреднује емпиријско остваривање наведених циљева, а преко њих и дефинисаних исхода, што на посебан начин

доприноси моралном и социјалном развијању младе личности, али и доприноси стварању опште повољне атмосфере у ширем смислу.

Корелација наставних садржаја — „оплемењена корелација“

Према православној традицији се не прихвата да интелектуално знање искључује узрастање у вјерском животу, учешће у животу заједнице, у овом случају Цркве. Знање не ствара подвојеност од учешћа у црквеном животу, па није својеврсни елитизам, већ напротив, потреба. Кроз садржаје Православне вјеронауке не изучавамо само вјерске садржаје, већ садржаје и других предмета, гдје долази до посебне „оплемењене корелације наставних садржаја“ из језика, историје, географије, биологије, музичке културе, ликовне културе итд. Овдје је ријеч о својеврсној предметној, културолошкој и социолошкој корелацији која указује, али и потврђује како су све културе и цивилизације настале на темељима свјетских религија. Стога је Босна и Херцеговина управо примјер гдје се не само да преплићу, већ и сапрожимају, три народа и три културе, кроз три религије. Допринос Православне вјеронауке, са остале двије конфесионалне вјеронауке, Исламском и Католичком, јесте да се на најбољи начин „вјерска и културна традиција“ представи и пренесе ученицима.

Такође, вјероучитељ кроз вјеронауку има могућност да представи ученицима комплетну слику свијета, живота и сазнања, те на тај начин чини корелацију, али и интегрише садржаје вјеронауке и различитих предмета. Он кроз овакав рад може да помири, наизглед противрјечности између: вјере и знања, рационалног и ирационалног, морала и праксе, нереалног и стварног, чињенице и могућности. Кроз наставу вјеронауке вјероучитељ треба да позове на заједништво и дијалог личности, али и на „јединство и цјеловитост спознаје кроз синкретичко прожимање наставних садржаја различитих предмета“. Вјероучитељу се пружа јединствена могућност да јасним избором односа, које желимо да испитујемо, ријешимо да ли се крећемо у простору „природних наука гдје владају каузалне везе, друштвених наука гдје владају разложне везе, религије и умјетности гдје су релације психолошки мотивисане“. Вјероучитељ је ту да подсети на све те разлике и да их потом својим аргументима и ставовима разложи до потпуне синтезе и интеграције у једном јединственом погледу на свијет и творевину (Ђорђевић 2011, 42; 46).

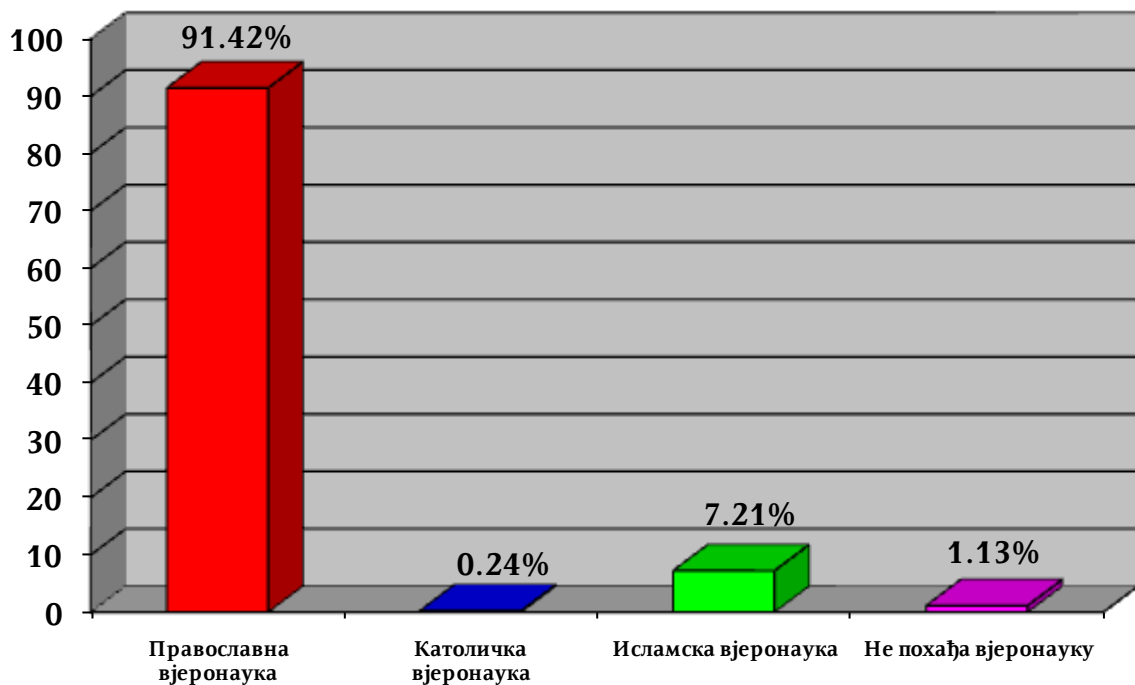
Умјесто закључка

Неизоставно је напоменути да квалитет васпитно-образовног процеса у школи, у ширем смислу, не зависи само од Наставног плана и програма, наставника и уџбеника, већ и од финансирања и управљања школом. Православна вјеронаука, као што смо показали, даје свој допринос васпитно-образовном процесу, те повећава квалитет рада у школи, одговорним приступом вјероучитеља, адекватном примјеном уџбеника и реализацијом наставног програма. Међутим, Српска православна Црква не утиче на финансирање рада школе и управљање у раду школе, али ако се то посматра у ширем смислу, видљиво је да игра значајну улогу у остварењу ученичких постигнућа и остварује значајне резултате у културној и јавној дјелатности сваке школе, као што су примјетни помаци у стварању позитивне и пријатне атмосфере у школи. Тешко је наћи културно-јавно дешавање у школи са подручја Републике Српске, а да у исто нису укључени вјероучитељи или представници Српске православне Цркве, али и других вјерских заједница.

Према анализама и процјенама Министарства просвјете и културе Републике Српске, Републичког педагошког завода, епархијских извјештаја са подручја Федерације Босне и Херцеговине, али и према ставовима међународних институција из подручја образовања, с правом можемо закључити да се Православна вјеронаука интегрисала у школски-образовни систем и кроз поменуте сегменте доприноси њеном унапређењу. Такође, равномјерно партиципира у васпитно-образовном процесу основних, а од школске 2018/19. године и свих средњих школа Босне и Херцеговине, пошто је од школске 2018/19. године вјеронаука, са једним часом седмично, враћена у средњо-школски систем Републике Српске.

Ученици углавном изражавају позитивне ставове према вјеронауци, што потврђује и проценат ученика који су завршили основну школу у Републици Српској и определијели се за Православну вјеронауку у првом разреду средње школе. За Православну вјеронауку у средњим школама Републике Српске школске 2018/19. године определијелило се 83% ученика, а 5% ученика похађа Исламску и Католичку вјеронауку, док се свега 12% ученика определијелило за Културу религија. Дакле, укупно се 88% ученика определијелило за једну од три конфесионалне вјеронауке. Према анкети из 2002. године 9% испитаника се изјаснило да је увођење вјеронауке у средње школе Републике Српске „штетна“ идеја, а на питање: *Да ли би умјесто вјеронауке у основне школе требало*

увести предмет Историја религија? 14% испитаника се изјаснило да треба (Крнета 2002, 77). Упоредјујући одређење ученика за једну од три конфесионалне вјеронауке у средњим школама Републике Српске школске 2018/19. године и анкету из 2002. године закључујемо да су подаци веома приближни и интересовање за вјеронауку не опада. Такође, видљиво је повољно расположење јавности за овај предмет и поред критичких ставова неких невладиних организација, а наше мишљење је да поједине невладине организације нису у потпуности упознате са циљевима и задацима Православне вјеронауке. Све наведено обавезује оне који учествују у креацији и реализацији наставе Православне вјеронауке, да раде на њеном унапређењу и осавремењивању, а што ће још више допринијети квалитетнијем свеукупном васпитно-образовном процесу.

Графикон 3. Процент ученика који су похађали Православну, Католичку и Исламску вјеронауку у Републици Српској школске 2018/19. године (основна школа)

Графикон 4. Процентна ученика који су похађали Вјеронауку (Православну, Католичку и Исламску) и Културу религија у првом разреду средњих школа Републике Српске школске 2018/19. године

У Графиконима 3 и 4 можемо уочити да се ученици основних и средњих школа у Републици Српској углавном опредељују са изучавање једне од три конфесионалне вјеронаука.

На крају се може констатовати да Православна вјеронаука има свој историјски континуитет, педагошко-дидактички и методички развој, циљеве и задатке, али и друштвену потребу за будуће вријеме.

* * *

Литература

- Вуковић, Владимир. 2005. *Однос ученика према настави Православне вјеронауке*. Бања Лука: СОЗ — СПЦ Епархије бањалучке.
- Граорац, Исидор. 1997. „Тезе о методици веронауке“. *Наша школа* 3–4: 370–375.
- Ђорђевић, Наташа. 2011. „Образовање кроз верску наставу: интеграција и корелација садржаја“. *Вероучиштељ у школи* 1: 41–46.
- „Закон о основном васпитању и образовању“. 2017. *Службени гласник Републике Српске* 44: 1–29.
- Јевтић, Атанасије. 1998. *Живо предање у Цркви*. Врњачка Бања — Требиње.
- Каменов, Емил. 2012. *Методика верске наставе*. Београд: ПБФ — ПКИ.
- Крнета, Драгољуб. 2002. „Вјеронаука у школи — између апологетике и оспоравања“. *Настава* 1: 67–82.
- Лукић, Славољуб. 2011. „Православна вјеронаука у Републици Српској“. *Вероучиштељ у школи* 2: 97–101.
- Лукић, Славољуб, прир. 2016. *Наставни план и програм из Православне вјеронауке*. Бања Лука: Катихетски одбор СПЦ.
- Селаври, Ала. 1989. *Свети Јован Кронштајтски: Духовни отац Русије*. Манастир Хиландар.
- Радовић, Амфилохије. 2002. *Основи православног васпитања*. Цетиње: Светигора.

Примљено: 22. 5. 2020.
Одобрено: 24. 6. 2020.

CONTRIBUTION OF ORTHODOX RELIGIOUS EDUCATION TO THE EDUCATIONAL PROCESS IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Slavoljub I. Lukić

*Pedagogical Institute of the Republic of Srpska.
Banja Luka*

Summary: *Since its return to the school system in Bosnia and Herzegovina in 1991 and to date, Orthodox religious education has striven towards full integration into the educational system and making a contribution to its development. The general and special goals of Orthodox religious education are not only for students to get acquainted and acquire religious contents, but to stimulate moral and cultural-social development of young personalities too, whereby socially acceptable norms of behaviour are developed which guide and prepare them for the next level of maturing and growing up. Likewise, these goals amend the aims and tasks of the primary education on the territory of Bosnia and Herzegovina and significantly contribute to their realisation. Contents of the Orthodox religious education facilitate the correlation with other subjects, thus creating an “enriched correlation of teaching contents” in languages, history, geography, biology, music, visual arts, etc. In this way the student is encouraged to use knowledge to acquire beliefs and convictions which will lead to the prevention and annihilation of the negative and destructive, thereby building the good and useful, which is the basis for the progress of a society.*

Key words: *Orthodox religious education, religion teachers, personal testimony, correlation.*